

**Ytre Hvaler
nasjonalpark**

Nasjonalparkstyret

Møtedato: 28.01.2022
Saksnummer: 2022/5
Saksbehandler: Monika Olsen
Dato saksframlegg: 25.01.2022

Sak 2022/5: Samarbeid om forskningsprosjekt i Skagerrak, Kattegat og Oslofjorden

Bakgrunn

De fire marine nasjonalparkene i Oslofjorden og Agder er invitert til å bidra i et forskningsprosjekt som har som mål (sitat) *å kombinere ulike fagfelt, alt fra genetik/genomikk til oseanografi, vannkjemi (biogeokjemi) og økosystem-modellering - og ikke minst innhenting av nye data - for sammen å få en økt forståelse av økosystem-skiftene vi ser i dette havområdet. Målet er videre å innhente ny og viktig kunnskap for å bidra til å enda mer helhetlig og kunnskapsbasert forvaltning av disse viktige havområdene.*

Prosjektet vil bli gjennomført av seks forskningsinstitusjoner i samarbeid: Universitet i Oslo, Norsk miljø- og biovitenskaplige universitet, Universitet i Agder, Havforskningsinstituttet, Norsk institutt for vannforskning og Meteorologisk institutt. I tillegg vil Kongsberg-gruppen bidra, antakelig med avansert teknologi innenfor bunnkartlegging.

Samarbeidspartene mener *dette er en unik mulighet til å ta ett stort steg i økt forståelse av hvordan menneskeskapte endringer påvirker Skagerrak, Kattegat og Oslofjorden.*

Henvendelsen til nasjonalparkene er sendt av professor Nils Christian Stenseth og forsker Sissel Jentoft ved Universitetet i Oslo på vegne av samarbeidspartene. Det blir om kort tid fremmet søknad til Norsk forskningsråd om finansiering.

De ønsker innspill fra nasjonalparkene om følgende forhold:

- Hva er det vi særlig erfarer at vi trenger mer kunnskap om?
- Hvordan kan dere dra nytte av denne nye kunnskapen?
- Hvordan kan samarbeidspartene bidra til å knytte forskning og forvaltning nærmere hverandre, slik at forskningen kan bli anvendt i forvaltningen?

De ønsker god dialog med nasjonalparkene gjennom prosjektperioden - slik at parkene kan få nytte av denne nye kunnskapen så tidlig som mulig. De trenger innspill på hva vi ser på som utfordringer - slik at de kan bidra inn med riktig og god kunnskap (tette hull).

Det er ønskelig med dialog (felles møter) i løpet av prosjektperioden - (sitat) *ut over enkelte dialogmøter, er det ikke mye tid som nasjonalparkene trenger å avse for å være med. Det er særlig nå i starten at de ønsker seg litt innspill i utarbeidelsen av prosjektet (men mye kan også gjøres her i etterkant hvis prosjektet blir finansiert)*

Forvalters vurdering

Av annet bredere anlagt forskningsarbeid i vårt område (ut over instituttene egne aktiviteter), er det gjennomført to prosjekt: Krafttak for kysttorsken og Frisk Oslofjord, se [Krafttak for kysttorsken](#) og <https://friskoslofjord.no/>. Det arbeides med å videreføre Frisk Oslofjord. I tillegg må man ikke glemme [Helhetlig tiltaksplan for en ren og rik Oslofjord med et aktivt friluftsliv](#). Regjeringen har sagt den vil legge til rette for at Oslofjorden skal få god miljøtilstand og være attraktiv for friluftslivet slik at enda flere får gode opplevelser knyttet til fjorden.

Forvalters vurdering er at initiativet fra de seks forskningsinstitusjonene kan være et skritt videre i å forstå økosystemskiftene, hvordan menneskeskapt endringer påvirker havområdet og gi grunnlag for bedre forvaltning. Ytre Hvaler nasjonalpark bør derfor ønske prosjektet velkommen og medvirke i planlegging og gjennomføring av prosjektet. Slik forvalter oppfatter henvendelsen, er det ikke forventet ressursbruk fra nasjonalparken ut over medvirkning i prosessen.

I henvendelsen er det bedt om innspill på:

Hva er det vi særlig erfarer at vi trenger mer kunnskap om?

Med strømsystemene og organismer som forflytter seg, er havområdene «koplet sammen» økologisk og problemstillingene er mye av det samme i og utenfor nasjonalparkene. Det er derfor mer generelle forhold som er aktuelle:

I det senere har det vært en del oppslag om bunntrålingens betydning for produksjonsevne og artsmangfold, samt trålingens betydning for å frigjøre CO₂ fra bunnsedimentene. Det bør gjøres nærmere undersøkelser av biologiske virkninger av trålingen og et kvalifisert skjønn av hva reduksjon eller bortfall av tråling vil bety for produksjonsevne og mangfold.

Innenfor Ytre Hvaler nasjonalpark har vi trålfrie soner (sone A) som ikke er fulgt opp med undersøkelser etter opprettelsen av nasjonalparken. Disse kan være gode referanseområder som snarest bør undersøkes for produksjonsevne og mangfold.

Torsken – både kyst/fjordtorsk og Nordsjøtorsk har hatt svært svake bestander i en årrekke i hele Oslofjordområdet. Fravær av stedstilpasset fiskeriforvaltning har ført til gradvis utfisking av lokale bestander, der tap av eldre og større individer av toppredatorer har resultert i et fiskesamfunn som domineres av mindre arter. Fraværet av større individer av fiskespisende toppredatorer er tydelig. Det som er noe uklart, er i hvilken grad forvaltningen av viktig byttefisk i Skagerrak og Nordsjøen, slik som brisling og sild, påvirker bestandene av bunnfisk (og pelagisk fisk). Basert på tilstrekkelig kunnskap om bestandene av brisling og sild og deres betydning som byttefisk for annen fisk, bør forvaltningspraksis evalueres. Det kan nevnes at styret for Jomfruland nasjonalpark har påklaget kvote på brisling i Oslofjorden i 2022, begrunnet med bestemmelsene i naturmangfoldloven om krav til kunnskap og føre-var praksis.

Det bør gjøres undersøkelser og kvalifiserte vurderinger av virkning på torskebestanden ved å etablere et nettverk av nullfiskeområder, særlig viktige gyte- og oppvekstområder: Klimaendringene vil bidra til å marginalisere kaldtvannsarter, og beskatningstrykk må justeres i tråd med endringene slik de manifesteres i miljøet. Særlig robuste områder, såkalte «miljørefugier» eller «klimarefugier» - er områder med mulighet for å bevare gode og stabile miljøforhold inn i en usikker fremtid. Slike områder må gis prioritet i plassering av null-

fiskeområder og bevaringsområder for kystnær torsk og andre sterkt reduserte arter og bestander.

Hummerfredningsområdene ser ut til å gi positive virkninger, i hvert fall når det gjelder antall hummer og biomasse inne i reservatene. Et viktig formål med reservatene er at stor hummer der skal produsere mye larver som driver med strømmen, bunnskår og derved forsyner områder utenfor reservatet. Det er ønskelig med undersøkelser eller vurderinger om i hvilken grad det er tilfelle med dagens reservater. Hvis det ser ut til at slik spredning skjer, er det ønskelig med en samlet vurdering av behov for ytterligere hummerreservater langs den norske kystlinjen og forslag til hvor de eventuelt bør opprettes.

I mange beskyttede vik og bukter i Oslofjordområdet blir tang, tare og ålegrasenger overgrodd av trådalger og/eller nedslammet, med den følge at de dør og sjøbunnen framstår som mer eller mindre livløs. Det blir vanligvis forklart med økte tilførsler av næringsalter, herunder nitrogen og økte tilførsler av slam (partikler). Det bør gjøres undersøkelser og kvalifiserte vurderinger av om dette også kan være en konsekvens av utviklingen i næringsnettet, med mindre bunnfisk enn tidligere, mindre predasjon av byttefisk som lever på grunt vann og økte bestander av dem (f.eks. leppefisk) som igjen beiter hardere på snegler og krepsdyr som lever på makrovegetasjon og beiter algeovertrekk og er naturlige renovatører. Det bør også gjøres flere forsøk med restaurering av slike «gjengrodde» lokaliteter og en vurdering av om det vil gi varig forbedringer og er praktisk/økonomisk gjennomførbart over større arealer. Det er noen slike lokaliteter i indre del av skjærgården i Hvaler, men i liten grad i nasjonalparken som ligger mer eksponert for strøm og bølger.

Hvordan kan dere dra nytte av denne nye kunnskapen?

Alle temaene som er foreslått vil forvaltningsmessig ligge utenfor nasjonalparkens myndighet og ansvar, men parken vil bidra til at de aktuelle forvaltningsmyndighetene iverksetter tiltak hvis resultatene fra prosjektet tilsier at det bør gjøres.

Hvordan kan samarbeidspartene bidra til å knytte forskning og forvaltning nærmere hverandre, slik at forskningen kan bli anvendt i forvaltningen?

Nasjonalparken vil følge og bidra i prosjektet og kan bidra og medvirke i andre relevante sammenhenger.

Innstilling

Styret tror at initiativet fra de seks forskningsinstitusjonene kan bli et godt skritt framover i å forstå økosystemskiftene i havområdene, hvordan menneskeskapt endringer påvirker, og gi grunnlag for bedre forvaltning. Nasjonalparken ønsker prosjektet velkommen og vil medvirke i planlegging og gjennomføring.

Når det gjelder innspill til planlegging av prosjektet, viser styret til saksframlegget.

Vedtak

Settes inn

Utskrift til

Nils Christian Stenseth og Sissel Jentoft, Universitet i Oslo